

Джеръм К. Джеръм
За лентяйството

По въпроса за лентяйството аз се лаская от мисълта да се считам за специалист. Човекът, който в юношеските ми години ме къпеше в купела на мъдростта срещу девет гвинеи на семестър (без допълнително възнаграждение), обичаше да казва, че никога не бил срещал момче, което може да свърши толкова малко работа за толкова много време. А горката ми баба, като прекъсна веднъж поученията си за ползата от четенето на молитвеника, заяви, че не ѝ се вярвало аз да извърша някога нещо, което не бивало да се върши, но че още по-малко ѝ се вярвало да направя това, което съм длъжен да направя.

За съжаление аз опровергах първата половина от предсказанието на милата старица. Да ме прости господ, но въпреки леността си аз върших много неща, които не биваше да върша. Втората част от предсказанието ѝ обаче се сбъдна изцяло. Аз не направих почти нищо от онова; което трябваше да направя. Склонността към лентяйството винаги е била най-силната черта на моя характер. Не мислете, че си приписвам, не, това си е просто вродена дарба. Всъщност малцина я притежават. В света има много ленивци и „тежки гемии“, но истинският лентяй е рядкост. Лентяят не е човек, който се мотае без работа с ръце в джобовете. Тъкмо обратното – най-изумителната му черта е, че винаги е страшно зает.

Не можеш да се наслаждаваш истински на безделието, ако нямаш достатъчно много работа. Какво удоволствие можеш да изпиташ от това, че не вършиш нищо, ако изобщо нямаш какво да вършиш. В такъв случай самото пилеене на време се превръща в досадно и изморително занимание. Лентяйството, подобно на целувката, за да е сладко, трябва да е откраднато.

Преди много години, когато бях млад, се разболях много сериозно – не мога да кажа от какво точно, помня само, че имах силна простуда. Изглежда обаче, в следствие с мен се е случило нещо сериозно, защото докторът каза, че е трябвало да отида при него преди месец и че ако това (какво точно, не знам) е продължило още една седмица, той не би могъл да отговаря за последствията. Странно, но наистина не съм срещал лекар, който би пропуснал да заяви, че ако си се забавил само с един ден още, болестта ще бъде вече неизлечима. Нашият медицински съветник, философ и приятел прилича на герой от мелодрама – появява се винаги в последния момент сякаш по волята на самата съдба.

И тъй, както вече казах, бях много болен. Изпратиха ме за цял месец в Бъкстън с изричното нареждане да не върша нищо, докато съм там.

– Имате нужда само от покой – каза докторът, – от пълен покой.

Откриваше ми се великолепна перспектива. „Този човек явно е налучкал болестта ми“ – казах си аз и си помислих за чудесните четири седмици *dolce far niente* ((итал.). – Блажено безделие. – Б. пр.), примесено с малко болест. Не много, разбира се, а само толкова, колкото е необходимо, за да се придаде на безделието отенък на страдание и поетичност. Ще ставам късно, ще отпивам бавно шоколада си и ще закувам по пантофи и халат. Ще се изтягам на хамака в градината и ще чета сантиментални романи с тъжен край, докато книгата падне от отслабналата ми ръка; след туй ще отправя замечтан поглед към синевата на небесния свод, ще следя движението на перестите облаци, носещи се в пространството като кораби с бели платна, и ще слушам веселите песни на птиците и тихия шепот на листата. Или когато отслабна дотам, че вече няма да съм в състояние да излизам в градината, ще седя отрупан с възглавнички до прозореца на първия етаж и ще бъда толкова бледен и интересен, че всички хубави момичета ще въздишат, като минават край мен.

Два пъти на ден ще отивам с кресло-количка до извора, за да пия вода. Ах, тези води! Тогава аз нищо не знаех за тях и бях доста въодушевен от идеята. „Пия вода“ – звучеше съвсем аристократично, съвсем в духа на епохата на кралица Ана! Реших, че пиенето на вода ще ми хареса. Но само след три или четири дни вече ми се повдигаше. Описанието, направено от Дикенсовия Сем Уелър, който казва, че „по вкус тя му напомня топла ютия“, дава много слаба представа за способността на тези води да предизвикват гадене. Мисля, че ако нещо е в състояние да накара болния бързо да се оправи, това е мисълта, че докато не оздравее, ще трябва всеки ден да изпива чаша такава вода. В продължение на шест дни пих вода и едва не умрях от нея. После обаче започнах да пия веднага след водата по чаша хубав, силен коняк и се почувствувах далеч по-добре. След време чувах от различни изтъкнати представители на медицината, че алкохолът напълно неутрализира действието на желязото, съдържащо се в тия води, и се радвах, че съм попаднал точно на това, което ми е трябвало.

Пиенето на водата обаче беше само една нищожна част от мъките, на които бях подложен през този злополучен месец – без съмнение най-нешастният в целия ми живот. През по-голямата част от него аз добросъвестно следвах предписанията на лекаря да не правя нищо – шляех се из къщата и в градината и по два часа на ден ме возеха в количката-кресло, което нарушаваше до известна степен монотонността на всекидневието. Возенето в количка, особено ако не си свикнал с това забавление, предизвиква много по-силни усещания, отколкото би могъл да си

помисли случайният наблюдател: Возещият се непрекъснато е изпълнен с чувство за опасност, което отстрани не може да се разбере. Той е убеден, че количката всеки миг ще се обърне и това убеждение се усилва, когато види пред себе си канавка или наскоро послан с чакъл участък от пътя. Той очаква всеки насрещен екипаж да го премаже; а когато се изкачва или се спуска по хълм, мисли си само за това, което би се случило – и което съвсем не е изключено да се случи, – ако на болногледача, комуто е поверена съдбата на болния, не му издържат коленете и изпусне количката.

След известно време обаче и тези силни усещания вече не ме различаха и скуката стана непоносима. Страхувах се, че ще загубя разума си от нея, а разумът ми и без това не е много силен и аз реших, че не бива да го претоварвам. И една сутрин – някъде около дваисетия ден на лечението ми – станах рано, закусих солидно и тръгнах пеш през прекрасната долина към Хейфилд, приятно и оживено градче, разположено в подножието на планината Киндър Скаут, в което открих две хубави жени – поне тогава бяха хубави. Едната ме срещна на моста и ми се усмихна, както ми се стори, а другата стоеше на вратата на къщата си и обсипваше едно червенобузесто бебе с безброй целувки. Оттогава минаха много години и сега и двете сигурно са станали дебели и свадливи.

На връщане видях един старец, който трошеше камъни. Ръцете ме засърбяха за работа и аз му дадох няколко пенса да се почерпи, за да ми позволи да заема мястото му. Беше добър старец и прояви съчувствие към мен. Нахвърлих се на камъните с енергията, която бях трупал в продължение на три седмици, и за половин час свърших повече работа, отколкото би могъл да свърши той за цял ден. С това обаче не събудих завистта му.

След тази решителна крачка вече напълно се оставих на произвола. Всяка сутрин правех разходки, а вечер слушах оркестъра в казиното. Въпреки всичко обаче времето се точеше едва-едва и аз бях щастлив, когато настъпи последният ден и можех вече да напусна този подагричен и туберкулозен Бъкстън, за да започна отново суровия лондонски живот. Яркото зарево над огромния град стопли сърцето ми, а когато файтонът затрополи, отвеждайки ме от гара Сейнт Пенкърс, познатият уличен шум ми се стори най-хубавата музика, която бях слушал в последно време.

Наистина почти никакво удоволствие не ми достави месецът, посветен изцяло на безделието. Аз обичам да лентяйствам, когато нямам право на това, а не когато лентяйството е единственото нещо, с което

трябва да се занимавам. Какво да правя, като имам такъв глупав характер! Най-много обичам да стоя, опрял гръб на камината, и да пресмятам дълговете си, когато писалищната ми маса е затрупана с писма, на които трябва да се отговори още със следващата поща. Вечерям най-продължително тъкмо когато ме чака най-много работа за вечерта. Ако пък някаква особено важна причина ми налага да стана по-рано, аз с наслаждение ще се излежавам в леглото поне още половин час.

Ах, какво удоволствие е да се обърнеш на другата страна и отново да заспиш „само за пет минути“! Има ли човек (освен героя в поучителните разкази за деца), който да става с желание от леглото? За една група хора пък ставането в определено време е направо невъзможно. Ако трябва да са на крак в осем, лежат до осем и половина. Ако обстоятелствата се изменят и вече е нужно да стават в осем и половина, спят до девет. В това отношение те приличат на оня държавник, който винаги закъснявал точно с половин час. Те използват най-разнообразни методи. Купуват будилник (остроумно изобретение, което звъни не в определеното време и буди не този, когото трябва). Поръчват на Сара Джейн да почука на вратата и да ги събуди; Сара Джейн чука на вратата и ги буди, но те само измърморват сънливо: „Чух!“ и отново заспиват. Познавах един човек, който ставаше от леглото и дори вземаше студен душ, но и това не му помагаше, защото му ставаше студено и трябваше отново да си легне в леглото, за да се стопли.

Аз самият никога не си лягам повторно, щом съм успял вече веднъж да стана. Според мен най-трудното е да отделиш главата си от възглавницата. В това не помагат никакви решения, взети от вечерта. След като съм пропилял цялата вечер, аз си казвам: „Стига работа за днес. Утре ще стана по-рано.“ Решението ми е категорично, но сутринта вече не съм толкова въодушевен от идеята и започвам да си мисля, че щеше да бъде по-добре, ако бях порботил повечко вечерта. Ами главоболието с обличането? Колкото повече мислиш за него, толкова по-силно ти се иска да отдалечиш неприятната минута.

Странно нещо са тия легла, подобни на гробове, в които отпускаме уморените си тела и потъваме в покой и забрава. „О, мое легло, тъй примамливо бяло, ти рай си земен за морното тяло“ – пее бедният Худ. Да, ти наистина си добра, стара бавачка за нас, разглезените деца. Умни или глупави, добри или лоши, ти ни приемаш всички в майчинските си объятия и смиряваш капризния ни плач. Силният мъж, уморен от грижи, болният, измъчен от страдания, младото момиче, изплакало очите си заради измяната на любимия – всички скланят наболяла глава на бялата

ти гръд и ти нежно ги приспиваш.

Колко ни е тежко, когато се отвръщаш от нас и не искаш да ни успокоиш. Как бавно настъпва утрото, когато не можем да заспим. О, тези ужасни нощи, когато се мятаме и обръщаме трескаво, когато лежим като живи сред мъртвци и вперили широко очи в тъмнината, броим часовете, които се влачат бавно до разсъмване! О, тези още по-ужасни нощи, когато седим до леглото на болния, а пукотът на някоя догаряща в камината главня ни кара всяка минута да потрепваме и тракането на часовника ни звучи като удари на чук, който безжалостно разбива живота на човека, край когото бдим.

Но стига вече с тия легла и спални! Дори за един лентяй аз твърде много се разприказвах за тях. Хайде да станем и да запустим. Това също не е лош начин за пропиляване на времето. За нас, лентяите, тютюнът е истинско благо. Човек трудно може да си представи с какво са се занимавали чиновниците преди епохата на сър Уолтър (Сър Уолтър Роли (1552–1618) – английски политически деятел и писател. Извършил няколко пътувания по бреговете на Америка. Счита се, че той пръв е донесъл тютюна в Англия. – Б. пр.). Според мен буйните нрави на младите хора през Средновековието са се дължали само на липсата на този успокоителен бурен. Като не са имали какво да правят и не са познавали пушенето, те непрестанно са се биели и са воювали. Ако по някакво изключение не е имало война, те са започвали кръвна семейна вражда с най-близкия си съсед. И ако въпреки всичко им е оставало свободно време, те са спорили чия любима е по-красива, като за аргументи са им служили тояги, брадви и други от този род.

Споровете за вкуса са се решавали бързо в ония времена. Когато младият човек от дванайсети век се е влюбвал, той не е отстъпвал три крачки назад, не е гледал в очите любимата си и не е казвал, че тя е прекалено хубава за този свят, а просто е излизал навън, за да провери това. И ако е срещал някого и счупвал глава – не своята, а на срещнатия, – това е означавало, че тя – любимата на първия – е красива. Ако обаче срещнатият човек е счупвал глава – не своята, разбира се, а главата на първия, – ставало е ясно, че красива е не неговата любима, т.е. не любимата на първия, а... Ще го кажа по-ясно: ако А. счупва главата на Б., красива е любимата на А.; ако Б. счупва главата на А., красива е не любимата на А., а любимата на Б.

Такъв е бил техният метод за оценка на произведенията на изкуството.

В наше време ние си запалваме лулите и предоставяме на

момичетата да решат сами този въпрос.

И те го вършат добре. Изобщо те свикват да вършат всичко вместо нас. Стават лекари, адвокати, музиканти. Ръководят театри, покровителствуват мошениците и издават вестници. Аз виждам колко е близко времето, когато за нас, мъжете, ще остане само грижата да лежим до обяд в леглото, да изчитаме по два романа на ден, да се каним един друг на чай и да не обременяваме ума си с нищо друго освен с разсъждения за модната кройка на панталоните и със спорове за това от какъв плат е ушит костюмът на мистър Джоунз и дали му стои добре.

Великолепна перспектива за лентяите!

КРАЙ

© 1970 Красимира Тодорова, превод от английски

Jerome K. Jerome
On Being Idle, 1886

Сканиране, разпознаване и редакция: Теодора, 2008

Публикация

Джером К. Джером

Празни мисли на един празен човек

Избрани разкази

Издавателство „Народна култура“, София, 1970

Съставителство и превод от английски: Красимира Тодорова

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/7346>]